

**ДОШКІЛЬНЕ
ВИХОВАННЯ**

2 ЛЮТИЙ
1978

Організація ручної праці

Л. МАКСИМЕНКО,

методист Республіканського учбово-методичного кабінету
дошкільного виховання Міністерства освіти УРСР

Комплексний підхід до справи комуністичного виховання підростаючого покоління передбачає єдність завдань ідейно-політичного, трудового та морального виховання. Формування у дітей поваги і потягу до праці, самостійності, необхідних трудових умінь — важливе завдання дошкільних закладів.

Дошкільнятам властиве прагнення до активної діяльності, наслідування дій дорослих. І чим старшою стає дитина, тим більше починають цікавити її результати своєї діяльності. З'являється бажання трудитися; потреба у праці, її необхідності поступово стає усвідомленою.

Трудове виховання в дитячому садку здійснюється через ознайомлення з працею дорослих, а також організацію безпосередньої трудової діяльності дітей, одним із видів якої є ручна праця. Її навчальне й виховне значення досить велике. Працюючи з різними матеріалами, дошкільнята набувають знань про властивості і призначення паперу, картону, дерева, тканини, оволодівають доступними для них прийомами обробки: згортанням, різанням, склеюванням тощо. Виконуючи найпростіші вироби, вчать користуватися інструментами, правильно зберігати їх.

Ручна праця, зокрема, збагачує дитячу пам'ять чіткими й конкретними уявленнями, сприяє розвитку мислення, оскільки трудовий процес — це логічно обгрунтована діяльність, у якій окремі операції слід виконувати в певній послідовності. Інтерес, який виникає у дітей при цьому, є основою для виховання працьовитості, звички займатися корисною справою. У процесі ручної праці формуються також важливі якості особистості: наполегливість у досягненні мети, точність і акуратність дій, вміння бачити красу виробу, шанувати результати трудових зусиль. Вступаючи в різноманітні стосунки з дорослими й однолітками, дитина вчиться трудитися на користь колективу, для людей, працювати гуртом, допомагати товаришам. Отже, залучаючи її до ручної праці, ми водночас навчаємо і виховуємо, розвиваємо здібності, творчу активність.

Завдання та зміст цього виду трудової діяльності визначені у «Програмі та методичних настановах виховання дітей у дошкільному закладі». В розділі «Праця» (для старшої та підготовчої груп) завдання поступово ускладнюються — від виготовлення найпростіших виробів з паперу, картону до більш складних — крім тих, які з паперу й картону, ще й із дерева, тканини, природного матеріалу.

В дошкільних закладах республіки вже склався певний досвід організації

ручної праці вихованців, однак педагоги часто відчують іще труднощі у виконанні вимог програми. На допомогу їм подаємо ряд методичних рекомендацій.

Ручна праця знаходить свій вияв у різних видах дитячої діяльності: на заняттях з конструювання старші дошкільнята оволодівають основними прийомами роботи з папером, картоном, природним та іншим матеріалом, вчать виготовляти й конструювати складніші вироби, ніж у середній групі; на заняттях з аплікації набувають навички оздоблювати їх.

Так, під час екскурсії до ательє пошиття одягу діти ознайомлюються з працею кравчинь, захоплено спостерігають, як вони вправно користуються ножицями, голкою, швейною машинкою, і як внаслідок різних маніпуляцій з тканиною виходять сорочка, плаття. Цікава бесіда, незабутні враження. А після цього — власна робота з тканиною на занятті.

Ручною працею вихованці займаються у вільний від занять час, уранці, ввечері, на прогулянці.

За програмою у старшій та підготовчій групах вона проводиться в другу половину дня один, два рази на тиждень.

Для цього краще об'єднувати дітей невеликими підгрупами по 4—6—8 осіб з урахуванням рівня їх технічних навичок, умінь користуватись інструментами. Така форма організації дошкільнят дає змогу вихователю добре бачити процес виконання ними завдання, особливо на перших етапах оволодіння тими чи іншими прийомами. Наприклад, організувавши роботу 5—6 дітей з тканиною (решта в цей час грається або що), він показує кожному, як засилити нитку в голку, зав'язати вузлик, зробити правильний стібок і т. д.

Роботу з деревом також доцільно проводити підгрупами. Оскільки вона часто вимагає взаємодопомоги (потримати дошку, щільно з'єднати дощечки, склеїти їх тощо), дітям зручно працювати парами. Важливо, щоб вони самі домовлялися, хто з ким об'єднається. Інколи пари добирає вихователь, ставлячи поряд із дитиною, яка володіє міцними навичками, того, хто таких навичок іще не має, або об'єднуючи разом зацікавленого роботою і такого, хто не проявляє сталого інтересу. Праця дітей парами вимагає уважного нагляду педагога: треба бачити характер дитячих взаємин, стежити, щоб кожний міг проявити свою активність й одержати задоволення від виконаної роботи. Велике виховне значення мають підсумок і оцінка зробленого. Вихователь

уважно вислуховує дитину, розглядає з нею виріб, розпитує, чи здійснила вона свій задум, як долала труднощі. Своєю висновком заохочує її до подальшої праці. З тими, хто повільно оволодіває технічними навичками, працює індивідуально.

Всіх вихованців водночас можна залучити до колективного виготовлення ялинкових прикрас, подарунків мамам до 8 Березня тощо. При цьому використовуються різноманітні матеріали: одні діти плетуть із серпантину кошики, інші клеють із кольорового паперу ліхтарики, ще інші вирізають з картону чи дерева фігурки казкових персонажів, дівчатка шиють одяг лялькам і т. д. Цікаво проводяться така робота в дошкільному закладі № 274 м. Києва.

Колективною формою організації дошкільнятам для ручної праці є також виготовлення тематичних макетів, наприклад, «На спортивному майданчику» або за сюжетами улюблених казок. Протягом якогось часу діти виготовляють обладнання й персонажі, потім розміщують усе на площині, вихователь стежить за якістю роботи, дотриманням естетичних вимог.

Значною популярністю серед дітей користується «Майстерня добрих справ», у якій вони виготовляють різноманітні атрибути до ігор, саморобки, лагодять іграшки, підклеюють книжки.

Отже, форми організації дитячої ручної праці можуть бути різні. Успішне оволодіння технічними навичками, використання різноманітних матеріалів та інструментів значною мірою залежать від умінь педагога організувати роботу вихованців.

Зупинимось тепер на питанні створення в дитячому садку необхідної матеріальної бази для трудової діяльності дошкільнят.

У ряді областей (Дніпропетровській, Донецькій, Чернігівській, Івано-Франківській, Ворошиловградській та м. Києві) ця проблема розв'язана. Так, у дошкільному закладі № 1 Київського заводу «Арсенал» відведена окрема світла, простора робоча кімната, куди за спеціальним розкладом, а також у вільний від занять час приходять працювати діти, — це їхня майстерня. У яслах-садку радгоспу «Ями» Артемівського району Донецької області така майстерня міститься на ділянці. Добре обладнані куточки праці у групових кімнатах дошкільного закладу № 8 Івано-Франківська. В них зосереджені необхідні матеріали для роботи з папером, картоном, тканиною, деревом та природним матеріалом, добре продумане розташування столів, верстаків, шафи з інструментами, користування ними. Деякі дитячі садки використовують для ручної праці затишні куточки у вестибюлі, коридорах, відповідно обладнавши їх.

Таким чином, виходячи з конкретних умов і можливостей закладу, педагогічний колектив знаходить зручні місця, де б діти займалися улюбленою справою, активно трудилися, набуваючи необхідних навичок і вмінь.

Незалежно від того, чи влаштовуються спеціальна кімната праці, куточок у груповій кімнаті, вестибюлі, чи обладнується пристосоване приміщення, — місце для роботи дітей має бути зручним, відповідати санітарно-гігієнічним, а обладнання — навчально-виховним і технічним вимогам.

У старшій групі дошкільнята працюють з папером, картоном і природним матеріалом; у підготовчій додається робота з тканиною та деревом. Ручні інструменти за своїм розміром мають відповідати віковій групі дітей, їхнім фізичним спроможностям, сприяти розв'язковій моторики; бути безпечними в користуванні й естетично витриманими. Кількість

ної фактури, тонкий картон, нитки, клейстер, столярний клей.

ДЛЯ РОБОТИ З ПРИРОДНИМ МАТЕРІАЛОМ

Інструменти: ніж, голка, шило, нитки.

Матеріал: кора, трава, солома, листя, очерет, стовбури соняшника, мох, каштани, шишки, жолуди, насіння з гарбузів, динь, квасоля, горіх, мак, горіхи, горобина, колоски злакових культур та ін. Використовується також різний додатко-

набори різнокольорових ниток (простих або муліне, намотаних на котушки чи заплетених у косичку) та гудзиків; макети для показу різних швів, викрійки.

Інструменти й обладнання для шиття зберігаються в окремому ящику, який замикається. Даються дітям для користування лише під наглядом вихователя.

ДОДАТОК 2

СТІЛ-ВЕРСТАК

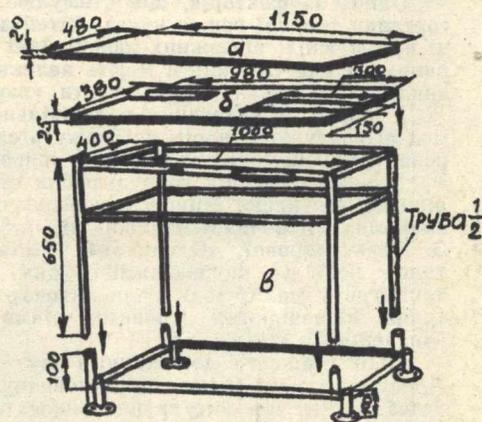
Найбільш вдалим є двомісні столи-верстати, розроблені лабораторією ручної праці Науково-дослідного інституту педагогіки УРСР. Комбінований двомісний стіл-верстак складається з кришки, верстачної дошки, підверстатника. Кришку стола виготовляють з гладенько виструганих дощок, які бажано вкрити лінолеумом. Розміри кришки 1150 × 480 мм, товщина 20 мм. Кришку прикріплюють до підверстатника на петлях, її можна в разі потреби знімати.

Верстачна дошка. Розмір 980 × 380 мм, товщина 25 мм. На краях дошки роблять заглибини (150 × 300 мм) у вигляді лотка для інструментів, матеріалів чи виробів. Упори виду «ластівчин хвіст» прикріплюють з правого та лівого боків верстачної дошки.

Підверстатник виготовляють з кутика та газових труб діаметром 0,5 дюйма. Чотири трубки (ніжки стола) завдовжки 650 мм зварені з кутником; з кутника попередньо виготовлені три прямокутника 400 × 1000 мм.

Верхній прямокутник приварюють до ніжок (ребром вниз), щоб у пази прямокутника можна було вкласти верстачну дошку. Другий прямокутник є основою для ящиків і приварюється на 150 мм нижче від верхнього.

Дві труби завдовжки 100 і 200 мм приварюють до кутів третього прямокутника. Цей пристрій дає змогу змінювати висоту верстака залежно від зросту дошкільнят.

а — КРИШКА
б — ВЕРСТАЧНА ДОШКА
в — ПІДВЕРСТАТНИК

Художні вироби вихованців дошкільних закладів м. Ірпня Київської області.

робочого інструменту для індивідуального й загального користування повинна забезпечити фронтальну роботу всіх дітей. За робоче місце правлять звичайні столи, а для праці з деревом бажано мати спеціальні верстати (див. додаток 2) або ж використати для цього стіл, накритий кришкою, за зростом дитини. Інструменти та матеріали розміщуються в шафі, секретері чи на окремій полиці за видами праці. Виділяється й місце для зразків виробів і дитячих робіт.

ДОДАТОК 1

Подано орієнтовний перелік інструментів та матеріалів для різних видів ручної праці дітей.

ДЛЯ РОБОТИ З ПАПЕРОМ ТА КАРТОНОМ

Інструменти: ножиці з заокругленими кінцями, лінійка, олівець, гумка, голка, нитки, наперсток, пензлик для клею, ніж, склянка, клейонка, шило.

Матеріал: кольоровий папір різ-

вий матеріал — палички, коробочки тощо.

ДЛЯ РОБОТИ З ДЕРЕВОМ

Інструменти: молоток (вага 150—200 г), обценьки, лучкова пила в коробці, пила-ножівка (25 см), шило (для полегшення забивання гвіздків у намічених місцях), терпуг, ніж (з грубою ручкою), дерев'яний молоток.

Для вихователя — рубанок, коловорот (для сверління отворів).

Гвіздки мають бути різних розмірів, щоб діти могли вибрати потрібний, визначити, чи підходить він до товщини матеріалу.

Матеріал: бруски, дощечки, рейки м'яких порід дерев, фанерні пластинки-напівфабрикати (краще березові).

ДЛЯ РОБОТИ З ТКАНИНОЮ

Інструменти: голки з великим вушком, наперсток, ножиці, швацька крейда.

Матеріал: клаптики тканини (краще світлих тонів або з дрібним візерунком),